

DREPT PUBLIC

CZU: 342

[https://doi.org/10.52277/1857-2405.2025.1\(72\).03](https://doi.org/10.52277/1857-2405.2025.1(72).03)

COMPETENȚE PROFESIONALE RESETATE PENTRU ASIGURAREA SECURITĂȚII JURIDICE

Rodica CIOBANU,
doctor habilitat în drept, USM
<https://orcid.org/0000-0001-6071-8178>

SUMAR

Articolul pune în discuție subiectul procesului de formare de competențe profesionale în cadrul facultăților de drept prin prisma unor priorități strategice, precum asigurarea securității juridice. În conținut, se subliniază necesitatea resetării proceselor, a actualizării și a standardizării competențelor pentru a răspunde cerințelor actuale, dar și priorităților asumate de Republica Moldova în contextul tendinței de aderare la UE. Astfel, se arată că standardul de calificare este esențial în această privință, oferind un cadru clar și specific pentru evaluarea și certificarea competențelor profesionale. Aceste standarde facilitează înțelegerea clară a așteptărilor și a cunoștințelor necesare într-un anumit domeniu, contribuind astfel la asigurarea unei securități juridice mai mari prin stabilirea unui punct de referință comun pentru practici profesionale corecte și conforme. Conținutul este dezvoltat prin modelarea ideii de bază, prin indicarea necesității avansării în competențele de cercetare, scriere și argumentare juridică, în calitate de repere de abordare în problema-cheie de soluționat. Articolul a fost elaborat în contextul realizării cercetărilor în subprogramul „Consolidarea mecanismelor socio-economice și juridice de asigurare a bunăstării și securității cetățenilor”.

Cuvinte-cheie: standarde, competențe, scriere, educație, profesionalism, securitate.

Aspecte preliminare

Domeniul dreptului în prezent se confruntă cu două mari provocări: una – să facă față progreselor semnificative ale tehnologiilor, care anunță schimbări în ceea ce privește evoluțiile dreptului și ale profesiilor juridice; alta este cea care impune depășirea practicilor învechite și schimbarea tradițiilor de formare profesională pentru a putea face față

UPGRADED PROFESSIONAL SKILLS TO ENSURE LEGAL SECURITY

SUMMARY

The article examines the process of professional training in law faculties, highlighting strategic priorities such as ensuring legal security. It underlines the necessity of reviewing the current procedures, updating them, and standardizing the competencies to align with the current requirements and priorities of the Republic of Moldova, particularly in the context of its EU accession path. The article illustrates that a robust qualification system is vital in this regard, providing a clear and focused framework for the assessment and certification of professional competencies. Such standards can facilitate a clear understanding of the expectations and required knowledge in a specific field, thereby enhancing legal security by establishing a common reference point for fair and sound professional practice. The conclusion advocates for the continued development of this idea and emphasizes the need for advancements in legal research, legal writing, and argumentation skills, referencing a problem-solution approach. The article was developed in the context of research conducted under the subprogram „Strengthening Socio-Economic and Legal Mechanisms for Ensuring Citizens’ Well-Being and Security”.

Key-words: standards, skills, competences, writing, education, professionalism, security.

noilor realități. Aceste două mari provocări pun presiune nu doar pe sistemele de drept național, care trebuie să progreseze rapid, să țină pasul cu transformările, dar și pe procesul de formare profesională a juriștilor, proces ce trebuie ajustat la timpuri, necesități și priorități.

Raportul *The future of law and innovation in the profession* [21] constată existența unor perturbații în contextul profesiilor juridice actuale, ceea ce generează interogații în raport cu prioritățile și fațetele educației juridice inițiale, precum și în raport cu educația continuă (învățarea pe parcursul vieții) pentru a asigura și a menține un anumit nivel de securitate juridică în societate.

Stabilindu-și ca obiectiv definirea competențelor necesare pentru practica juridică viitoare și identificarea modului în care educația juridică actuală contribuie la asigurarea securității, echilibrului și ordinii, inclusiv pentru a clarifica cele mai valorificate metode, au fost organizate discuții cu decanii mai multor instituții de învățământ cu profil juridic în etapa premergătoare elaborării raportului menționat supra. Ca rezultat, s-a impus necesitatea a două fluxuri principale de cunoștințe interconectate: în primul rând, capacitatea de a înțelege și de a utiliza tehnologia și, în al doilea rând, un set de competențe care ar caracteriza un absolvent „pregătit pentru practică” [19]. Respectiv, care sunt competențele pe care instituțiile de învățământ cu profil juridic trebuie să le asigure pentru a răspunde cât mai eficient acestui obiectiv?

Autorii raportului constată că pentru a forma în facultate un absolvent pregătit pentru inserția eficientă în practică, trebuie să se urmărească transmiterea de competențe: profesionale și interpersonale; antreprenoriale; de management al proiectelor; de internaționalizare; experiență interdisciplinară; reziliență. Prin urmare, întrebarea este dacă reușesc facultățile din Republica Moldova să formeze aceste competențe? Cadrul național de reglementare permite de a ancora procesul de formare profesională la profilul specialistului de mâine sau chiar de astăzi?

Pentru a răspunde la această întrebare, vom împărtăși experiența de elaborare și inițiere a implementării *Standardului de calificare pentru domeniul drept*, care „descrie cerințele (...) necesare pentru a desfășura o anumită activitate asociată unuia sau mai multor locuri de muncă, (...) stabilind condițiile de evaluare pentru obținerea unui act de studii oficial, care certifică obținerea unei calificări (...)” [12, p.5].

Conceptualizarea competențelor profesionale în *Standardul de calificare*

În cheia priorităților strategice naționale, educația juridică urmează să contextualizeze procese și standarde care trebuie implementate în perioada de după intrarea în vigoare a documentelor ce stabilesc cerințe de calitate ajustate la necesitățile de viitor. *Metodologia de elaborare, validare și aprobare a Standardelor de calificare* [12], aprobată de către Ministerul Educației și Cercetării, a pus în fața actorilor implicați în conceptualizarea programelor de formare profesională sarcina de a defini traseul de învățare în procesul de acumulare de competențe în educația juridică națională. Astfel, se oferă o perspectivă definită, o modalitate în care procesul de instruire în facultățile de drept urmează să obțină o nouă relevanță. Metodologia indicată *supra* este baza normativă necesară „pentru dezvoltarea unui sistem național integrat de

calificări, care cuprinde toate nivelurile și tipurile de calificări din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții” [12, p. 5]. Examinarea acestui document alimentează înțelegerea modului în care trebuie să fie realizată racordarea proceselor de învățare la necesitățile actuale și de viitor în învățământul superior, să facă față transformărilor și provocărilor timpurilor pe care le trăim.

Elaborarea *Standardului de calificare* a fost un parcurs de la retrospectivă spre evaluarea profesiilor tipice și a cerințelor actuale înaintate potențialilor profesioniști, spre determinarea ariilor funcționale ale profesiilor în viitor și a competențelor necesare pentru a accede în profesie. În această perspectivă, cel mai complicat este de a identifica algoritmul de delimitare dintre sectoare de activitate și a distinge între competențe ce generează delimitarea domeniilor de activitate. În același timp, *Standardul de calificare* [3] a fost corelat cu standardele pieței muncii europene ESCO, internaționale ISCO și cu bunele practici din alte țări, precum: România, Polonia, Austria, Slovacia, Cehia, Estonia, Lituania, Marea Britanie, Australia și SUA.

Standardele au fost consultate cu mediul profesional: Uniunea Națională a Executorilor Judecătorești, AO *Congresul Autorităților Locale din Moldova*, Curtea de Apel, Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat, Uniunea Avocaților, Procuratura Generală, Consiliul de Mediere și alte structuri relevante din domeniu. Interesant a fost să se identifice entuziasm, abordare deschisă și implicată a reprezentanților mediului profesional care au fost consultați pe parcursul elaborării *Standardelor de calificare* pentru cele trei niveluri de studiu: licență, master, doctorat. De asemenea, în etapa de validare în cadrul Ministerului Justiției a fost salutăată viziunea integrată și orientată pe priorități a *Standardelor de calificare*.

La ședința Consiliului Național pentru Calificări din 1 decembrie 2022, desfășurată la Ministerul Educației și Cercetării [16], la care au fost discutate noile standarde de calificare pentru formare în învățământul superior, la licență, master și doctorat a specialiștilor din domeniul Drept, au fost invocate argumente ce susțin relevanța implementării *Standardului de calificare* în formatul în care a fost elaborat. Printre acestea se indică:

- conexiunea dintre competențele solicitate de piața muncii și rezultatele învățării oferite de sistemul educațional;
- abordarea complexă și strategică în vederea dezvoltării domeniului;
- viziune clară și de ansamblu asupra ariilor de intervenție;
- designul programelor de studii în corelare cu necesitățile mediului profesional și tendințele de dezvoltare ale domeniului;
- au fost identificate și lichidate neconcordanțele și incoerențele;

- au fost create rețele de parteneriate interesate de calitatea procesului de formare profesională conectat la necesitățile pieței muncii.

Mai puțin entuziasm însă s-a identificat în cazul celor care urmează să implementeze aceste documente. În acest context, trebuie să răspundem la întrebarea: „Este conștientizată importanța documentelor reglatorii și de către actorii implicați direct în realizarea în sine a formării profesionale (profesorii facultăților, responsabilii de programe, șefii de subdiviziuni universitare responsabile de proiectarea procesului de studiu) și care este rapiditatea cu care se realizează ajustarea proceselor la standardele elaborate?”.

În cele mai multe dintre cazuri revizuirea documentelor de politici educaționale, modificările operate de către ministerul de resort ori la nivel de instituții de învățământ sunt văzute ca noi formule de birocratizare a procesului de învățare și de complicare a „vieții cadrelor didactice”, tratate cu reticență și lipsă de interes, considerate prea stufoase și lipsite de utilitate practică. Similare a fost abordarea și în cazul *Standardelor de calificare* elaborate, care au fost trecute cu vederea și tratate cu neglijență. Puțini au fost cei care au încercat să înțeleagă și să intre în esența lucrurilor ori să vină cu suport, opinii expuse pe marginea acestui document, pentru a aduce plusvaloare, pentru a îmbunătăți ori pentru a crește relevanța, atunci când au fost supuse consultării în cadrul seminarelor organizate cu toate instituțiile de învățământ ce sunt implicate în formarea profesională la domeniul Drept.

Sigur că standardele de calificare ar putea fi îmbunătățite și sigur că orice schimbare va aduce după sine și altele, dar, mai mult decât orice, contează viziunea strategică ce trebuie adoptată în formarea profesională în cadrul celor trei nivele (licență, master, doctorat). În această perspectivă, vom exemplifica și vom structura traseul care ar fi posibil de urmat pentru a răspunde celor două fluxuri interconectate, care vor genera competențele necesare unui absolvent pregătit pentru o inserție eficientă în practica juridică națională, urmând implementarea standardului de calificare.

Aplicarea metodei carteziene în consolidarea optimismului rațional

Pentru a exclude nedumeriri în etapa inițierii procesului de implementare a *Standardului de calificare*, care ar putea fi tratat ca un parcurs prin camera cu lumina stinsă, căutând „lucrurile pierdute” ori drumul spre lumină, vom seta construcția acestui conținut ca răspuns la modul în care poate fi realizat procesul de formare de competențe adoptând metoda carteziană și aplicând cele patru reguli: (1) regula evidenței raționale (un lucru e

adevărat numai atunci când e cunoscut prin evitarea prejudecăților și a tot ce nu se înfățișează clar și distinct); 2) regula analizei; 3) regula sintezei; 4) regula enumerării.

În prezent, scepticismul și îndoiala privind atât eventuala schimbare pozitivă a proceselor, cât și creșterea calității absolvenților de drept, inclusiv prin implementarea documentelor reglatorii, sunt la ele acasă, dar chiar și unul dintre scepticii modernismului clasic (autorul metodei îndoielii) a structurat o metodologie de recunoaștere a adevărului, prin care și-a susținut optimismul cu privire la raționalitatea umană, oferindu-ne astfel șansa de a avea încredere în propriile capacități și în buna intenție.

René Descartes [6] aprecia modul în care știința și cunoașterea științifică trebuie să răspundă necesităților; or, știința este definită de nevoile practice ale societății, de aceea ea trebuie să fie fundamentată pe principii metodologice noi, care să servească acestui scop. Criticat anterior pentru afirmația „*Dubito ergo cogito, cogito ergo sum*” (*mă îndoiesc, deci gândesc: gândesc, deci exist*) din motiv că existența ar deriva din gândire și este determinată de aceasta, poate că totuși după secole și în înțelegerea actuală aceasta este mai mult apropiată de natura lucrurilor și poate fi urmată cu încredere pentru a fortifica procesul de creștere progresivă a conexiunii dintre cunoaștere-educație și practică. Or, conexiunea dintre gândire și existență nu poate fi negată, în special în materie juridică.

În cazul de față, prin aplicarea și parcurgerea, etapă cu etapă, a metodei carteziene, intenționăm construcția unei structuri argumentative de înțelegere a importanței redefinirii și resetării proceselor de învățare cu referire la prioritățile de viitor în contextul schimbărilor din tiparele actuale ale societății în care trăim, care a devenit una din ce în ce mai deschisă, influențată de globalizare, digitalizare și tehnologizare. Fără a absolutiza rolul metodologiei adoptate, dar și pentru a nu neglija contribuția altor factori care vor marca bunul mers al lucrurilor, se va urma calea recunoașterii unor adevăruri incontestabile, care, trecute prin rigoare metodologică, vor veni să explice și să susțină prezența unor aspecte care se regăsesc în conținutul standardelor de calificare.

Vorbind despre modalitatea în care au evoluat lucrurile, tot mai mult ne orientăm spre creșterea capacităților și competențelor persoanei, care, într-o lume tot mai complexă, trebuie să reușească a se realiza pe multiple planuri: personal, profesional, social. De aceea cerințele cu privire la competențele pe care le acumulează un student formează echilibrul între ceea ce oferă oportunități de creștere profesională, dar și armonia cu propria persoană și satisfacția de a interacționa cu cei din jur și a fi apreciat. Înțelegerea faptului că în fiecare dintre cazuri raționalizarea proceselor prin cunoașterea

obiectivă, precum și recunoașterea lacunelor contribuie substanțial la soluționarea problemelor și la creșterea, avansarea în cunoaștere.

Pentru Descartes, singurul adevăr este evidența, de aceea vom urma **regula numărul 1**, cea a **dovezilor**, potrivit căreia *va fi acceptat ca adevărat numai ceea ce, în mod evident, ne apare ca fiind adevărat*. Trebuie cercetate acele lucruri „pe care mintea noastră pare a le cunoaște în mod neîndoielnic” [4, p. 17]. Adevărul incontestabil, recunoscut de marea majoritate, este că trebuie să acționăm pentru a aduce o schimbare pozitivă în domeniul dreptului.

Pornind de la ceea ce se constată, avem două categorii de dovezi pe care ne putem baza:

1. Cele care arată problemele cu care se confruntă actorii din justiție în raport cu calitatea profesioniștilor în drept și problemele nesoluționate în timp, chiar dacă au fost depuse eforturi în această direcție. În acest sens, în cadrul *Forumului pentru Tinerii din Profesiile Juridice „Rutina și reforma justiției în Republica Moldova”* [2], la care au participat judecători, procurori și avocați cu o experiență profesională până la zece ani, au fost formulate probleme cu privire la tendințele și dilemele din domeniul digitalizării justiției, eticii profesionale și dialogului interprofesional, precum și prioritățile de reformare a sectorului justiției și a profesiilor juridice. În aceeași direcție de abordare au fost realizate discuțiile în atelierele din cadrul Conferinței anuale a actorilor din justiție cu genericul „Profesiile juridice în transformare: etică, reputație și comunicare interprofesională [4]”. Printre problemele care au fost anunțate și care necesită a fi soluționate, menționate de către participanți, se identifică eficientizarea colaborării interinstituționale pentru consolidarea sistemului judiciar, probleme cu privire la deontologia profesională, reputația profesională a actorilor din justiție, interacțiunea și colaborarea eficientă dintre profesiile juridice. De asemenea, Raportul de monitorizare Carta albă a Justiției: progrese, constrângeri, priorități [14] prezintă o radiografie ce generalizează modul în care pot fi realizate progrese odată cu implementarea recomandărilor din Cartea albă a Justiției, care ar putea determina îmbunătățirea situației în cadrul diverselor profesii juridice.

În mai multe cazuri, opiniile se conjugă în aprecierea produselor activității juridice, care sunt reflectate de calitatea actelor, opiniilor, hotărârilor etc. formulate, emise, structurate de reprezentanții tuturor profesiilor juridice. Corespunzător, se identifică printre publicațiile științifice actuale tot mai multe dintre cele care pun în discuție subiectul calității textelor scrise și rolului acestora în înțelegerea și realizarea dreptului, precum și importanța competențelor de cercetare, argumentare și scriere juridică [5; 9; 17] pentru aprecierea profesionalismului juriștilor. Spre exemplu, cercetătoarea

I. Iacob [11] pune în relație directă calitatea legii cu profesionalismul juriștilor, capacitatea lor de expertiză și fundamentare științifică, precum și accentuează faptul că calitatea textelor juridice are impact asupra securității juridice. Conectează calitatea textelor de lege, capacitatea de analiză, scriere și argumentare juridică de securitatea juridică și autorii Predescu și Safta. „Importanța respectării principiului securității juridice pentru existența statului de drept impune o mai mare atenție acordată calității legii. Ca urmare, chiar dacă creșterea exponențială a numărului de acte normative și a complexității acestora poate fi justificată prin factori de natură istorică, sociologică, politică, economică, este necesar un efort de disciplinare a excelsului normativ și de supunere a normelor edictate rigorilor securității juridice” [13]. Astfel, grija pentru calitatea textelor juridice trebuie să fie o preocupare permanentă, mai ales luând în considerare numeroasele transformări prin care trece sistemul de drept din Republica Moldova.

Cu scopul asigurării calității actelor juridice ale Uniunii Europene este elaborat și un ghid care urmărește o mai bună înțelegere a legislației comunitare, pentru ca aceasta să fie pusă în aplicare în mod corect. „Actele adoptate de către instituțiile comunitare trebuie să fie redactate în mod inteligibil și unitar, în conformitate cu principiile uniforme de prezentare și de tehnică legislativă, astfel încât cetățenii și agenții economici să-și poată cunoaște drepturile și obligațiile, instanțele judecătorești să poată asigura respectarea lor și, atunci când este cazul, statele membre să poată transpune respectivelor acte în mod corect și în termenele stabilite” [8].

Cele menționate în acest caz sunt evidențe ce demonstrează rolul major al capacității de cercetare, argumentare și scriere juridică în elaborarea și aplicarea dreptului, competențe care trebuie să fie inerente juriștilor, urmând a fi dezvoltate pornind de la etapa studiilor pe băncile universității.

2. A doua categorie de dovezi se află în contextul educației juridice, datorită faptului că studentul de astăzi este profesionistul de mâine, astfel trebuie ținută în vizor factorii ce vor facilita ori vor împiedica formarea unui bun profesionist, de care depinde realizarea unei misiuni esențiale – securitatea juridică.

Educația juridică trebuie să fie una extrem de dinamică și conectată la realitățile locale și internaționale. În situația în care se intenționează a avea un absolvent capabil de a face față cerințelor, urmează să luăm în considerare factori ce marchează formarea profesională a tinerilor. Sunt factori atât de natură subiectivă, cât și de natură obiectivă, cum ar fi: calitatea predării materiilor și a resurselor disponibile; lipsa de capacități de adaptare rapidă la cerințe; lipsa conexiunii dintre teorie și practică este o altă problemă care necesită să fie soluționată în contextul procesului de învățare;

lipsa de claritate și de coerență a reglementărilor, dar și în raport cu cerințele unice și standardele de etică profesională; accesul limitat la resurse diversificate și la tehnologii moderne de învățare; diversificarea posibilităților de învățare și dezvoltare profesională; echilibrarea materiilor predate în funcție de priorități și necesități, ceea ce ar însemna și un grad înalt de flexibilitate.

Dovada clară este cea care indică necesitatea de a reseta procesele pornind de la recunoașterea și eliminarea curențelor, a lacunelor de la etapa formării profesionale, care trebuie percepută, văzută ca o primă etapă de accedere în profesiile juridice. Această perspectivă asupra procesului de învățare structurează viziunea generală cu privire la competențele de viitor, care vor cuprinde: competențe tehnologice avansate, competențe analitice și de gândire critică; competențe de comunicare eficientă; competențe interpersonale; competențe de gestionare a timpului și a stresului, cunoștințe juridice specializate și abilități de actualizare continuă a acestora (învățarea pe parcursul vieții), etică, integritate și responsabilitate.

Cea de-a doua regulă - regula analizei - sugerează posibilitatea de a depăși orice grad de dificultate și complexitate prin „împărțirea fiecărei dificultăți pe care le vom examina în cât mai multe părți posibile și câte vor cere cea mai bună soluție” [6]. Reflecțiile cu privire la modul în care au decurs procesele, consultarea opiniilor cu privire la problemele existente în raport cu activitatea profesională a juriștilor, analiza experiențelor interacțiunilor interprofesionale ș.a. contribuie la identificarea multiplelor cazuri singulare, care trimit la regularități disfuncționale în practica juridică națională și vor întări evidența regulii nr. 1, cea a dovezilor. Experiența este o parte importantă în realizarea exercițiului cunoașterii adevărului, inclusiv experiențele individuale ale persoanelor (juriștilor), fie pozitive, fie negative. „Oamenii, scrie Descartes, se pot înșela (...). De aceea se pornește de la experiențe prea puțin înțelese sau se întocmesc judecăți necugetate și fără temeii” [6, p. 18]. Pentru a avansa, să analizăm alte surse ca să vedem dacă problemele identificate sunt împărtășite și viziunile sunt similare.

Raportul „Elaborarea hotărârilor judecătorești și instruirea privind redactarea textelor juridice în Republica Moldova” [10] analizează hotărâri judecătorești din diferite materii juridice și constată: „Motivarea acestora a fost, adesea, deficientă. Judecătorii tind, mai degrabă, să descrie probele de care dispun decât să le analizeze (...). Atunci când apreciază probele, judecătorii, deseori, se limitează la fraze standard („instanța apreciază critic declarația martorului X”), în loc să abordeze particularitățile unei probe și să ofere argumentare pentru aprecierea acesteia (...). Hotărârile, deseori, denotă o abundență de prevederi sau reglementări le-

gale (...). Limbajul utilizat, adesea, este complicat și greu de înțeles”. Una dintre concluziile formulate este cea care indică faptul că: „Pe parcursul studiilor lor universitare, studenții de la Drept nu beneficiază de nicio instruire formală ce ține de redactarea textelor juridice. Judecătorii trebuie să acumuleze abilitățile de scriere pe parcursul practicării dreptului sau în decursul instruirii inițiale” [10, p. 5]. Mai mult decât atât, lipsește și un alt instrument esențial al eficienței juristului - rigoarea în gândire și coerența în exprimare.

Opiniile împărtășite de doctrinari se conjugă în cazul beneficiilor unei logici riguroase a juristului, care contribuie la creșterea eficienței, ajută la interpretarea corectă a legilor, facilitează construirea argumentelor și luarea deciziilor judiciare, evitarea erorilor, contradicțiilor și ambiguităților. Calitatea scrierii juridice este dependentă de procesul de gândire ce stă la baza acesteia. Dintr-o perspectivă avem o înțelegere clară a faptului că textele de lege au devenit tot mai complexe, din alta - că formula în care se realizează scrierea textelor juridice este determinată de cunoașterea subiectului, de capacitatea persoanei de a se autoinstrui și aprofunda în cunoașterea profundă a subiectului și de a se autoghidă în căutarea argumentelor plauzibile pentru a-și susține propria viziune asupra lucrurilor.

În această perspectivă, Neil MacCormick [18; 20], în lucrările sale (*Legal Reasoning and Legal Theory, Rhetoric and the Rule of Law*), dezvoltă idei care argumentează modul în care judecătorii și teoreticienii dreptului trebuie să aplice principiile logicii pentru coerență și corectitudine, indică modul în care conexiunea dintre drept și raționament asigură calitatea actului de justiție, formulează repere teoretice pentru justificarea și creșterea autorității dreptului și asigurarea legitimității, eficiența aplicării legilor etc. Un alt autor la care trebuie să facem referință este Ronald Dworkin [17], care, în lucrările sale, pune o serie de probleme de interes pentru acest conținut, printre acestea ar putea fi *Drepturile la modul serios*, lucrare care se concentrează pe drepturile individuale și pe modul în care poate fi interpretat dreptul în interesul protejării, respectării acestora, pe modul în care dreptul trebuie să funcționeze într-o societate democratică. Astfel, pentru a răspunde celor două categorii de dovezi, logica lucrurilor indică un areal de competențe ce nu pot fi acoperite prin discipline de studiu strict juridice (cum ar fi dreptul penal și procesul penal, dreptul civil, dreptul administrativ etc.), ci sunt necesare materii ce excedă cadrul pur juridic, cum ar fi cele care vor cizela personalitatea juristului, contribuind la fortificarea calităților personale și profesionale în egală măsură, definind profilul specialistului dezirabil din punct de vedere profesional, dar și din cel al integrității și raționalității.

Or, felul în care înțelegem dreptul și modul în care ne raportăm la acesta definește în mare parte modul în care scriem, opinie susținută și de către dr. Lucian Bojin [1, p. 16]. În același timp, criticile scot în evidență două perspective distincte: cea care afirmă că doctrina juridică are o orientare excesivă către practică; cea care susține că doctrina juridică este alta decât realitatea juridică. „Cred că aderența la fapte este ceea ce lipsește în bună măsură din doctrina noastră (...), dreptul trebuie reconectat la fapte” [1, p. 18]. Astfel, se constată importanța unor abordări sinergice ale problemelor și soluțiilor, ceea ce amplifică gradul de relevanță al răspunsului cu care venim. În consecință, într-un prim exercițiu de conectare a facultăților de drept la ideea de a iniția un proces de îmbunătățire și creștere a competențelor de scriere și argumentare juridică, s-a ajuns să se creeze comunități ce apropie persoane și instituții în vederea consolidării proceselor de îmbunătățire a calităților profesionale ale juriștilor.

Regula nr. 3 – sinteza – definește soluții pornind de la o constatare generală. Noi vom opta pentru cea din raportul [10, p. 33-34] care formulează opinia generalizată a judecătorilor, avocaților și procurorilor, profesorilor de la facultățile de drept și a reprezentanților ONG-urilor „precum că hotărârile pronunțate de instanțele de judecată din Republica Moldova nu sunt scrise bine (majoritatea persoanelor intervievate au menționat că sunt profesioniști – juriști capabili în Republica Moldova și că sunt, de asemenea, și numeroase exemple de hotărâri excelente)”, iar factorii care determină calitatea proastă a textelor juridice este atribuită volumului mare de lucru, corupției și lipsei de instruire. Deci, care dintre aceste probleme poate fi soluționată cel mai ușor și de către cine? Sigur că lipsa de instruire este cea care poate fi plasată în vizor imediat, este pasul mic de la care poate fi inițiată marea schimbare, la care poate contribui educația universitară. Scrierea juridică este un instrument important în acest sens, dar care trebuie văzută ca parte inerentă și componentă a unui proces complex care doar într-o formulă consolidată va genera rezultatul scontat. „Redactarea textelor juridice constituie o abilitate esențială pentru avocați, procurori și judecători. Se poate afirma că pentru judecători este, probabil, cea mai importantă competență. Așadar, viitorii judecători și procurori (instruirea pentru avocați nu ține de domeniul de acoperire al acestui raport) ar trebui să dedice timp și eforturi semnificative pentru a se perfecționa în acest sens” [10, p. 37]. Odată ce acceptăm opiniile indicate supra în calitate de dovezi, pornim de la cele mai simple și posibil considerate ne semnificative acțiuni, de sintetizare a unei perspective de avansare în cunoașterea complexității și asigurarea securității juridice, construirea ordinii prin implementarea soluției pașilor mici.

Ceea ce cu siguranță poate fi identificat în conținutul *Standardelor de calificare* este viziunea de ansamblu asupra procesului de formare profesională ca etape interdependente și interconectate. „Profesioniștii în domeniu se ocupă cu activități de asigurare a ordinii de drept, realizarea actului de justiție, interpretarea și aplicarea legislației, asigurarea funcționării statului din perspectivă organizatorico-juridică, dezvoltarea politicii legislative, consilierea în materie juridică, constatarea comportamentelor infracționale și/sau delincvențiale, prevenirea și combaterea criminalității, aplicarea și executarea sancțiunilor, elaborarea și promovarea politicilor de protecție a drepturilor omului etc.” [15].

Într-un final, cea de-a patra regulă – verificarea – duce spre o revizuire generală, pentru a avea siguranța lucrului bine făcut și convingerea că nu au fost comise omisiuni. Dacă Descartes oferă o metodologie pentru a cunoaște și a recunoaște adevărul, noi am preluat această unealtă pentru a construi raționamentul unei revalorizări a procesului de educație juridică în cheia realităților noastre. În același timp, dacă Descartes își exprima optimismul privind capacitatea omului de a cunoaște dacă își va folosi intelectul, chiar și cele mai îndepărtate și mai ascunse aptitudini, noi ne exprimăm optimismul privind posibilitatea progreselor și evoluțiilor pozitive pe segmentul calității și profesionalismului în asigurarea proceselor de formare profesională.

Concluzii

Parcurgând, etapă cu etapă, algoritmul cartezian al analizei, se poate stabili evidența adevărului și admiterea faptului că standardele de calificare joacă un rol determinant în asigurarea și îmbunătățirea calității formării profesionale a juristului, oferind fundamentul logic al construcției priorităților, având în vizor ariile de competență, competențele profesionale specifice și rezultatele învățării. Toate acestea sunt generate de materii juridice care contribuie la cunoașterea dreptului, dar și la dezvoltarea gândirii critice în perspectiva soluțiilor pentru probleme concrete ale practicii juridice naționale.

În cheia acestui deziderat al profesionalismului, integrității etice și raționalității, standardul de calificare avantajează procesul de formare profesională prin:

- crearea unui cadru clar și coerent cu privire la ceea ce trebuie să învețe și să dobândească un jurist în timpul formării sale;
- garantarea unui proces de formare centrat pe dobândirea de competențe esențiale pentru practica juridică, cum ar fi abilitățile de cercetare juridică, analiza jurisprudenței, redactarea legală și argumentarea coerentă;

- oferirea unui standard de calitate pentru educația juridică, la care urmează să se alinieze toate instituțiile ce își propun o educație juridică conformă cerințelor timpului;
- facilitarea și fortificarea conexiunii dintre mediul academic și cel profesional;
- un instrument eficient de consolidare a eforturilor de îmbunătățire a sistemului de formare profesională și de realizare a progreselor.

În concluzie, implementarea standardelor de calificare este esențială pentru a asigura structura unui proces de formare profesională riguroasă, relevantă și orientată către nevoile reale ale societății și ale practicii juridice contemporane. Ele sunt un instrument de promovare și menținere a calității în profesiile juridice, dar, mai mult ca oricare, ele sunt necesare pentru a asigura ordinea și securitatea juridică în societate, prin competența și eficiența profesională a juriștilor.

Referințe bibliografice

1. Bojin L. Cum scriem? Dar și: ce scriem? De ce scriem? Pentru cine scriem? În: *Revista română de drept al afacerilor*, 2020, nr. 3, p.13-23.
2. Comunicat al INJ. <https://www.inj.md/ro/%E2%80%9Erutina-%C8%99i-reforma-justi%C8%9Biei-%C3%AEn-republica-moldova%E2%80%9D-genericul-forumului-pentru-tinerii-din-profesiile> (vizitat 21.05.2024).
3. Comunicat al MEC. <https://www.mec.gov.md/ro/content/standarde-noi-pentru-formarea-specialistilor-drept-si-administratie-publica> (vizitat 19.01.2025).
4. Comunicat cu privire la subiectele discutate în cadrul Conferinței actorilor din justiție 2024. <https://uam.md/conferinta-anuala-a-actorilor-in-domeniul-justitiei-cu-tema-profesiile-juridice-in-transformare-etica-reputatie-si-comunicare-inter-profesionala/> (vizitat 25.05.2024).
5. *Corectitudine lingvistică în actele judecătorești*: (Ghid pentru audienții Institutului Național al Justiției) / Institutul Național al Justiției; Coordonatori: E.Popa, Gh. Budeanu. Chișinău: Tipografia Centrală, 2020. 108 p.
6. Descartes R. *Discurs asupra metodei*. București: Editura Științifică, 1957. 110 p.
7. Dworkin R. *Drepturile la modul serios*. Chișinău: Editura ARC, 1998. 342 p.
8. Ghid practic comun al Parlamentului European, al Consiliului și al Comisiei pentru uzul persoanelor care participă la redactarea legislației UE. Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2015, p. 6. <https://eur-lex.europa.eu/content/techleg/RO-ghidul-de-redactare-a-textelor-legislative.pdf> (vizitat 29.02.2025).
9. Guțu S. Aspecte lingvistice în redactarea textului juridic. În: *Revista de științe socioumane*, 2016, nr. 3(34), p. 56-65.
10. Hembach H. *Elaborarea hotărârilor judecătorești și instruirea privind redactarea textelor juridice în Republica Moldova*, 2020. https://crjm.org/wp-content/uploads/2022/05/2020-12-30_Raport-UNDP-Elaborarea-hotararilor-judecatoresti-si-redactare-texte-jur-in-RM.pdf (vizitat 20.05.2024).
11. Iacob I. Calitatea actelor normative: concept, criterii de apreciere și instrumente de asigurare. În: *State, security and human rights: in digital era*. Chișinău 8-9 decembrie 2021, Chișinău: CEP USM, 2022, p. 214-224.
12. Metodologia de elaborare, validare și aprobare a Standardelor de calificare. Aprobata prin Ordinul nr. 573 al MEC din 15.06.2022. https://mec.gov.md/sites/default/files/advance_page/metodologia_de_elaborare_validare_si_aprobare_a_standardele_de_calificare.pdf (vizitat 19.01.2025).
13. Predescu I., Safta M. *Principiul securității juridice, fundament al statului de drept. Repere jurisprudențiale*. <https://www.ccr.ro/wp-content/uploads/2021/01/predescu.pdf> (vizitat 23.01.2025).
14. Raport de monitorizare: Carta albă a Justiției. Progrese, constrângeri, priorități. 2022. https://ipre.md/wp-content/uploads/2022/02/Raport-de-monitorizare_CAJ_Fin.pdf (vizitat 25.05.2024).
15. Standardul de calificare la domeniul DREPT. Aprobata de MEC la 12.12.2022, p. 5. https://mecc.gov.md/sites/default/files/6_cnc_drept.pdf (vizitat 19.01.2025).
16. Ședința Consiliului Național pentru Calificări (01.12.2022). <https://www.mec.gov.md/ro/content/standarde-noi-pentru-formarea-specialistilor-drept-si-administratie-publica> (vizitat 21.01.2025).
17. Voicu M. Criza de limbaj juridic și de calitate a legii - reflectare a nivelului de cultură juridică și de exprimare a dreptului. <https://www.juridice.ro/essentials/7556/criza-de-limbaj-juridic-si-decalitate-a-legii-reflectare-a-nivelului-de-cultura-juridica-si-de-exprimare-a-dreptului-ii> (vizitat 19.05.2024).
18. Kloeffer St. Book Review: Legal Reasoning and Legal Theory, by Neil MacCormick. <https://digitalcommons.osgoode.yorku.ca/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=2036&context=ohlj> (vizitat 25.05.2024).
19. Legg M. New skills for new Lawyers: Responding to technology and practice developments. 2018. Law Society of New South Wales. <https://www.lawsociety.com.au/membership> (vizitat 22.05.2024).
20. MacCormick N. Legal Reasoning and Legal Theory. Oxford: Clarendon Press, 1978. <https://archive.org/details/legalreasoningle0000macc/page/n327/mode/2up> (vizitat 25.05.2024).
21. The future of law and innovation in the profession, 2017. The law Society of New South Wales. Sydney. <https://www.lawsociety.com.au/sites/default/files/2018-03/1272952.pdf> (vizitat 20.05.2024).